బందీ

తండ్రికి బాగులేదన్న టెలిగ్రాం భార్య అందించగానే కొయ్యబారి నట్టయి పోయాడు భాస్కరం.

"ముందస్తుగా మంచినీళ్ళు తీసుకోండి - ఏం చెయ్యాలీ ఆలోచిద్దాం-"

అలా అంటునప్పుడు వసంత ఆవులించింది. తీసుకొచ్చిన మంచినీళ్ళు గ్లాసుని టీపాయ్ మీద ఉంచింది. అంతా గమనిస్తున్న భాస్కరం జవాబివ్వలేదు.

"బావుంధండీ.... వరస...! మనుషులన్నాక జబ్బులు రావా! తగ్గవా! మీరిలా బెంబేలు పడిపోతే మీ అమ్మగారు యింకెంత యిదయిపోతారు-"

వసంత మాటలాడుతూనే బూట్లు విప్పింది. సాక్సునీ వాటినీ పట్టుకెళ్ళి జాగ్రత్త చేసింది. ఆమె తిరిగి వచ్చేసరికి మంచినీళ్ళు తాగాడు. ఇన్‌షర్ట్‌ని బయటకు తీసాడు. వసంత రాగానే అంతవరకూ తనని నలిపేస్తున్న ఆలోచనలను బయట పెట్టటానికి ప్రయత్నం చేసాడు.

"-శలవు.... దొంగముండా కొడుకు ఆఫీసు... వాడి బాబు ముల్లెలాగ లీవు యిమ్మంటే భోరుమని ఏడుపు! మీదపడి కరిచేయటం-! తండ్రి చస్తున్నాడురా - అంటే తద్దినానికి వెళ్ళొచ్చనే రకాలు చఛా..."

వసంతతోబాటే వంట గదిలో తిరిగాడు భాస్కరం. టీ తయారయేదాకా ఆమె మాట్లాడలేదు. కప్పుల్లో పోస్తూండగా - "డబ్బులు పట్టుకెళ్ళాలి గామోల" అన్నాడు అదోలా.

"కామోలు ఏంటండీ --! తప్పకుండా పట్టుకెళ్ళాలి...! ఎక్కడయినా చూడండి."

"ఎంత కావాలంటావ్ -?" టి రుచి చూసి అడిగాడు.

"అందాకా ఎంతో కొంత తీసుకెళ్ళండి. ఆయన్ని యిక్కడికి తీసుకు వస్తే నలుగుర్లోనూ మర్యాదగా ఉంటుంది. మంచి వైద్యమూ దొరుకుతుంది."

ఆ మాట భాస్కరానికి మింగుడు పడలేదు. ఇబ్బందిగా కదులుతూ, "మర్యాద కోసం చేస్తామా.. అభిమానం కోసం చేస్తాంగాని --"

"పోనీ మర్యాద కాదు.... అభిమానమే! అన్నీ ఆచీ తూచీ మాటలాడటానికి నేనేమయినా శాస్త్రాలే చదివానా? సాహిత్యాలు వల్లవేశానా?

శాస్త్రాలూ సాహిత్యాలూ చదివితే సరిగ్గా మాట్లాట్టం వస్తుందా అని ప్రశ్నిద్దామనుకున్నాడు భాస్కరం. అడగక పోవటానికి కారణం పరిస్థితి తాలూకు ఆదుర్దాయే గాని భార్య గురించి ఆలోచన కాదు.

అతని కంటి ముందు మంచాన్ని అంటి పెట్టుకున్న తండ్రి రోగగ్రస్త వదనం నిలవటం లేదు. కుర్చీలో కూర్చున్న ఆఫీసరు మొహమే గుర్తు వస్తోంది. ఊపిరి ఆడటం లేదు.

దరిద్రుడు.... మానవత్వం లేదు... శలవడిగితే పది రోజుల పని పూర్తి చేసి వెళ్ళమంటాడు--! జైలు నయం...! బానిసత్వం నయం...! బాస్టర్డ్! రాజులు పోయారు. రాజ్యాలు పోయాయి. రాజరికాలు పోలేదు. యజమానులు పోలేదు. బానిసలు పోలేదు--! నా తండ్రి కన్న... నా కన్న తండ్రి కన్న-- తెల్ల కాగితాలను నల్లబరచటం ముఖ్యమా...! ఉన్న లీవుకన్న ఒక్క రోజు ఎక్కువ యివ్వలేని బాల్టీగాడు ఎలాగైనా లీవుని వేస్టు చేయించాలని చూస్తాడు. యింతకన్న సెంట్రల్ సర్వీసు నయమేమో! --"

"-- ఏంటాలోచిస్తున్నారూ...?" వసంత టీ గ్లాసు అందుకుంది.

ఆమె వయిపు చూస్తూ హఠాత్తుగా అన్నాడు.

"అవునూ -! నువ్వు బయల్దేరవూ-?"

"నేను అదే అనుకుంటున్నాను. ఏ తన్నూ చూస్తే ఆ తన్నే గొడవలు! మొన్నటికి మొన్న బాబిగాడు చచ్చేటంత జబ్బు పడ్డాడు. పదిహేను రోజులు స్కూలు పోయింది. పోనీ యింటి దగ్గర కూర్చోబెట్టి చదివిద్దామంటే హాజరు పాసు --! ఎప్పుడూ రోగవే! ఏటికేడాది చదువూ ఆ హాజరు లేకపోతే గంగలో కలిసిపోవాల్సిందే--"

"-- నువ్వు బయల్దేరటం లేదంటావ్--"

"అలా అనటానికీ మనసొప్పటం లేదండీ-- అక్కడ పరిస్థితీ పూరాగా తెలీదు -- ఓ మారు యిద్దరం కలిసి వెళ్ళాం.... ఓ మారు మీరొక్కరూ వెళ్ళారు.... యీసారి టెలిగ్రాం --! ఏంటో -! టంయిముకి అందుకోలేదన్న మాటా వస్తుంది నాకు -! దిక్కుమాలిన పట్నం బతుకులు! అభిమానాలూ, ఆప్యాయతలూ చంపేసుకొని శవాల్లా ఉండాలి --"

" ---"

"మీరు నన్ను నమ్మరనుకోండి! ఆ ముసిలాయన నాకేం అపకారం చేసారు? నాకెందు కుంటుందీ కోపం? మానాన్నకే యిలాంటి పరిస్థితి వచ్చినా యీ గొడవలన్నీ ఉండేవే--!"

"--అయితే -- ఎవరో ఏదో అంటారనే -- ఎందుకో ఆలోచన?"

"అత్తింటి కోడలెవరయినా ఆలోచించేది మాటలంటారనే--! మీరు వెళ్ళాపోతే కుదరలేదనో, కోడలు పీనుగ రానీలేదనో అనుకుంటారు! నేను వెళ్ళాపోతే యిష్టం లేదూ రాలేదూ అంటారు-"

"మా వాళ్ళు అలాంటివాళ్ళు కాదు వసంతా--"

"ఎవరివాళ్ళూ అలాంటివాళ్ళు కాదు! అలా అనుకోటంలో చిత్రమేం లేదు-! అది లోక సహజం -! ఆ గొడవలకేం లెండి - మంచీ చెడ్డా మీవి. బయల్దేరవే అంటే బయలు దేరతాను -- నాదేముంది?"

"అలా అనెయ్యకు వసంతా --! యిద్దరం ఆలోచించుకోవాలిగాని -- నా దోవన నన్నొదిలేస్తే యిలాంటప్పుడు నేనేమయి పోవాలీ --!"

వసంత వెంటనే మాట్లాడలేదు. తలవంచుకొని ఉండిపోయింది.

కొంచెం నెమ్మదిగా అంది - "డబ్బుకి డబ్బూ అవుతుంది. పిల్లడి చదువూ చెడుతుంది. మాటకేముంది లెండి? యిలా వుంటే అలా లేదంటారు -- అలా వుంటే యిలా లేదంటారు --! ఓ పని చెయ్యండి -" తలపైకెత్తి చూసింది. భాస్కరం కళ్ళు బాధతో వర్షించే మేఘాల్లా ఉన్నాయి. అతని తలని దగ్గరకు తీస్కుని గుండెలకి హత్తుకుంటూ -

"ఏంటండీ యిది...! ఆయనకేమీ అవదు. నిక్షేపంలా ఉంటారు. మనవడి పెళ్ళి చేయిస్తారు. అంతగా అయితే తీసుకు వచ్చేయండి--! శుభ్రమయిన డాక్టర్‌కి చూపించుదాం--!"

భాస్కరంకి ఆమె సానుభూతిని అందుకుంటున్న స్పృహ లేదు. హృదయపు పై భాగాన్ని మెత్తబరుస్తున్న ఆమె మాటలు లోలోపలికి జొరబడి మరణం గూర్చి ప్రశ్నలను కదుపు తున్నాయి. ఆ ప్రశ్నల మధ్య నుంచి ఆఫీసూ -- డబ్బులు పుట్టించడం -- భార్యని తాను తన వాళ్ళ విషయంలో పూర్తిగా నమ్మలేకపోడం - పిల్లల చదువులూ -- పట్నం బతుకుల్లో కాలమూ దూరమూ.... వస్తూ పోతూ ఉన్నాయి.

వసంత ఉండిపోటానికీ, అవసరాన్ని బట్టి భాస్కరం టెలిగ్రాం యివ్వటానికీ నిశ్చయించు కున్నారు. డబ్బు తేటానికి యిద్దరూ ఒప్పుకున్నారు. 'రాఘవ ద్వారా ఎంత దొరికితే అంత సంపాదిద్దాం -' అన్నాడు భాస్కరం. ఆ మాటకి వసంత అడ్డు పడింది.

"-ఎంత దొరికితే అంత...! ఓ లక్ష యిప్పించగలడాయన. తెచ్చుకుంటామా?" అంది.

వాస్తవ దూరం కాని కాఠిన్యత ఆ గొంతులోంచి భాస్కరానికి గట్టిగానే గుచ్చుకుంది. అయినా అదోలా నవ్వాడు.

"లక్ష...! వాడు యిప్పించగలడే అనుకో... మనకేముందని యిస్తారే ఎవరయినా?"

"ఓ వేళ యిచ్చేవాడే ఉన్నాడను కోండీ -- అప్పుడూ--?"

తోక తొక్కిన తాచులా లేచాడు భాస్కరం.

"తెస్తానే... తప్పకుండా తెస్తానే --! కన్నతండ్రి అటోయిటోగా ఉంటే -- అటు శక్తికి మించినా బరువు ఎత్తుకోవాలే--! వెధవ కొడుకుని కని పెంచి యీ శరీరాన్ని యింతజేసి యిన్ని కష్టాలూ పడి -- ఏ ఆడదానికో అప్పగించేసి -- పళ్ళిగర గరుచుకుని పడుకోవాలా -- యింకెదుకే, ఎందుకే వెధవ కొడుకు -- ఉండేం! ఊడేం--?"

అతనంత తొందరగా ఉద్రేకపడిపోడం -- ఉద్రేకంలో మాటలు తడబడటం -- ఆమెకి కొత్తగాదుగాని అది ఎప్పటికప్పుడు కొత్తగానే ఉంటుంది. అలాంటి ఉద్రేకంలో అతన్ని చూసేక ఆమెకు తన శరీరం మీద దుస్సహమయిన రోత కలుగుతుంది. అతని స్వ విషయాలలో -- ముఖ్యంగా తలిదండ్రుల పట్ల నిర్వర్తించవలసిన విధుల విషయంలో -- ఆ వ్యక్తి -- ఏ వ్యక్తి కడుపు నిండకపోతే తన కడుపు ఎండినట్లు అనిపిస్తుందో ఆ వ్యక్తి - ఏవ్యక్తి ముఖం మీద

చిరునవ్వు మాయమైతే తన బ్రతుకులో చీకట్లు చుట్టి ముట్టినట్లవుతుందో ఆ వ్యక్తి -- ఏ వ్యక్తి సంతోష పూర్వక హాస సంకాశంతో తన వదనమూ తన నయనాలూ వెలుగుతాయో ఆ వ్యక్తి -- ఆ వ్యక్తి ఏనాడయినా తనని దగ్గరికి తీసు - కోగలడా--? అలా తీసుకోలేక పోటానికి కారణం కేవలమూ అతనేనా? తనలో మాత్రం ఏదో వెరుసు భావం లేదా? ఆ వెరుసు భావం తన బుద్ధితో తన శక్తితో పుట్టినదా? ఆ వెరుసు భావం తన బుద్ధితో తన శక్తితో తొలగింప బడగలదా? ఉన్న కొద్దిపాటి ఆర్థిక వనరులతోనూ గత బంధాలకు పూర్తిగా కట్టుబడిపోయి భవిష్యత్తు బంధాలకు తిలోదకాలు యివ్వాలా? గత బంధాలకు అన్యాయం చేసి భవిష్యత్తుకు పూర్తిగా అంకితమవ్వాలా? తలిదండ్రులా - పిల్లలా? రెండు బంధాలకూ న్యాయం చేయటానికి ఆర్థిక వనరులు చాలవన్నది ఓ సాకా? వాస్తవమా? అది వాస్తవమే అయితే తన కడుపును చీల్చుకొని వచ్చిన చిన్ని చిన్ని నోళ్ళూ బొజ్జలూ నిండాలనీ - వాళ్ళ ఒంటి నిండా బట్టలు అమరాలనీ - వాళ్ళ చదువుకు చక్కని సదుపాయాలు కూడాలనీ - వాళ్ళ భవిష్యత్తు భద్రంగా ఉండాలనీ - తాను ప్రయత్నించటం తప్పా? ఆ ప్రయత్నం పక్షపాతమే అయినా - గర్హించ వలసిన పరిహరించవలసిన తప్పా? వాస్తవానికి తాను అతనికి సలహా యివ్వగలదు - తన బాధ వెలిబుచ్చుకోగలదూ - గోల చేయగలదు - అంతేగాని అతన్ని తన ధర్మాన్నుండి మరల్చగలదా? అతనికి మాత్రం బిడ్డల పట్ల ఉండదా? ఉండి ఉంటే --

తన తలిదండ్రులకేదో అన్యాయం జరిగి పోతున్నట్లు ఎందుకంత ఉద్రేకం? తను సంపాదించిన ధనం -- తన మీద బలంగా వున్న అనుబంధాలకు స్వేచ్ఛగా ఖర్చు పెట్టలేక పోతున్నందుకా ఆ ఉద్రేకం? అంటే తను అతని స్వేచ్ఛకు ఆటంకమా? అందుకోసం తన యీ రొమ్ముల్నీ యీ పడక సుఖాన్నీ యీ శరీరాన్నీ యీ ప్రేమానుభూతుల ప్రదర్శననీ ఉపయోగిస్తున్నాడా.....? -

యింత స్పష్టంగా వసంత ఆలోచించ లేకపోయినా - అతను అలా ఉద్రేకాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నప్పుడు - ఆవిడ శరీరం కుంచించుకుపోతూ లోనయే రోత వెనక యిలాంటి ప్రశ్నలూ అవి రేపే అనుభూతీ ఉంటూనే ఉంటాయి.

భర్త మాటల్నీ వింటూ వసంత జవాబివ్వలేదు.

స్లిప్పర్స్ వేసుకుని భాస్కరం గబ గబా బయటకి వెళ్ళిపోయాడు.

పిల్లలు వచ్చారు. కాస్సేపు చదివారు. 'అన్నం అన్నం' అంటూ గొడవ మొదలు పెట్టారు. బలవంతాన లేచింది వసంత. అన్నాల కంచాలు వాళ్ళ ముందుంచింది. వాళ్ళు రోజూ లాగే తిట్టుకుంటున్నారు. కొట్టుకుంటున్నారు. పితూరీలు చెప్పుకుంటున్నారు.

వసంత వెళ్ళి బాత్‌రూం తలుపు మూసుకుంది.

అన్నం అయిపోయింది. పిల్ల 'అన్నం అన్నం' అంటూ గోల.

ఆమె బయటకు వచ్చి చీర కొంగుతో మొహం తుడుచుకుంది. పిల్లలు వింతగా నోరు వెళ్ళబెట్టుకుని అమ్మను చూస్తున్నారు.

ఆమె చటుక్కున వచ్చి వాళ్ళిద్దరినీ ముద్దులతో ముంచెత్తింది.

★ ★ ★

విడువలేక విడువలేక విడుస్తున్నట్లు కదిలింది రైలు.

ఊగుతున్న చేతులతో రైలూ ప్లాట్ ఫారమూ విడిపోయాయి. యిళ్ళూ, ఎలక్ట్రిక్ స్తంభాలూ, చేలూ చీల్చుకుంటూ రైలు వేగం పెంచుకోజూస్తోంది. ఆకాశం ప్రశాంతంగా ఉంది. సర్వమూ శూన్యంలోకి కలిసిపోతున్నట్లుంది.

భాస్కరం రైల్లోంచి చూస్తున్నాడు.

అతని మనసు నిండా వసంతే! ఆమె కన్నీళ్ళే! రైలు చాలా వేగంగా తనను ఆమె నించి దూరం చేస్తున్నట్లనిపిస్తోంది. చివరికి ఆమె చెప్పినట్లే చేసాడు. అయిదు వందలు తెచ్చాడు. రెండు పట్టుకున్నాడు. మూడు వసంత దగ్గర ఉంచాడు. తను పరిస్థితి చూసి టెలిగ్రాం యిస్తాడు. ఆ మూడూ తీసుకుని తన గొలుసు తీసుకుని ఆమె బయలు దేరాలి. అంతా ఆమె ఉద్దేశప్రకారమే జరుగుతోందని ఆమె ఒప్పుకోకపోయినా తాను అలాగే అనుకుంటున్నాడు. ఏమయినా తాను అంత కఠినంగా వ్యవహరించడం సరిగాదు. ఆమె తన బాధ్యతలను విస్మరింప జేయలేదే! తనవన్నీ అనవసర భయాలేమో! ఆఖరికి ఆఫీసరు దగ్గర ఈ రాజీనామా కాగితాన్ని జేబులో పెట్టుకుని వెళ్ళడమూ భయమేనేమో! ఆ చర్య తండ్రి మీద ప్రేమకు నిదర్శనమా? ఆఫీసరు పట్ల వ్యగ్రతకు తార్కాణమా? అవాస్తవిక ఆలోచనలకు ప్రతిబింబమా? ఆఫీసరు అంత వెంటనే శలవు యిచ్చి ఉండకపోతే తాను రాజీనామా అందజేయగలిగి ఉండేవాడా? ఆ కుర్చీ అతనిని ఫీలింగ్స్‌ని గుర్తించలేని కర్కశుడిగా మార్చిందా? అనేకరకాల దొంగకారణాలు విని విని అసలు కారణాలు నమ్మటం లేదా? సెలవుని హక్కుగా గుర్తించని ప్రభుత్వం అంతర్యమేమిటి? శలవు దుర్వినియోగ మవుతుందనా? యిప్పుడు కావటం లేదా? ఓ అంతస్తు ఉద్యోగిని పై అంతస్తు వాడికి లొంగి ఉంచాల్సిన అవసరమా! ఏమయినా అధికారికీ, స్టాఫ్‌కీ మధ్య సరళమయిన మానవానుబంధాలు తెగిపోవటానికే యీ విషయం వినియోగపడుతోంది.

"- ఎందాకా బాబూ?"

భాస్కరం తలతిప్పాడు. ముసిలాయన! తండ్రి వయసే ఉంటుంది. బలహీనంగా ఉన్నాడు - భాస్కరం చెప్పాడు.

"అత్తవారింటికా....?" అడిగాడాయన.

షాక్ తిన్నట్టు చూసాడు భాస్కర్రం.

"ఏం బాబూ అలా అయిపోయావ్..."

కళ్ళలో గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి.

ఎందుకింత దుఃఖం? - అతనికి వెంటనే బోధపడలేదు. ఒంట్లో బాగోని... బహుశా కిందకి దింపేసిన కన్నతండ్రిని చూడటాన్కి వెళ్తున్నాడు తను. అలాంటి తన మొహం అత్తారింటికి వెళ్తున్నంత హుషారుగా ఉందా? అయినా అత్తారింటికి వెళ్ళడం.....?

"ఏం లేదండి-"

ముసిలాయన చిన్నగా నవ్వి పేపరు తీసుకున్నాడు. అందులో మునిగిపోయాడు. అంతే... అంతే...! అతనికీ తనకీ సంబంధం -- పేపరు సంబంధం! అందుకోసం పల్కరించాడు. అందుకోసం సానుభూతిగా ఓ ప్రశ్న వేశాడు. పేపరు అందగానే - అవసరం తీరిపోగానే - తన వేదనకు కారణం అతనికి అక్కరలేక పోయింది. కేవలమూ ఓ చిన్ని పని కోసం--, కాస్తంత సానుభూతి! అదీ పుట్టించబడిన సానుభూతి! కల్పితం! తండ్రికీ తనకీ మధ్యనున్నది --? తండ్రికి తన మీదున్నది? కల్పిత భావం. నీ కొడుకు నిన్ను నరకం నుంచి తప్పిస్తాడంటుంది మతం. నీ కొడుకు వృద్ధాప్యంలో నిన్ను ఆదుకుంటాడంటుంది సమాజం. నీ కొడుకు నువ్వు నమ్మిన మత విశ్వాసాలనూ, ఆశయాలనూ కొనసాగిస్తాడంటుంది హృదయం. ఇన్ని రకాల మాటలవల్ల ఓ అనుబంధం పుడుతుంది. అది పుట్టింపబడిన అనుబంధం. తల్లిది తప్ప... తండ్రిదీ బిడ్డదీ కల్పితానుబంధమే! కల్పితమే అయినా అంత బలంగా తన హృదయాన్ని ప్రభావితం చేసి కన్నీరు కార్పించగలగుతున్నప్పుడు ఏ రకంగా సహజమైన అనుబంధం కన్న తక్కువ స్థాయిదీ? యిదీ మానవ సమాజంలో ఓ విచిత్రం.... విషయ నిర్ధారణలో సహజమయిన మాతృ బంధం కన్న కల్పితమయిన పితృ బంధానికే ప్రాధాన్యత. అంతకన్న కల్పితమయినది భార్యతో బంధం. అదే విషయ నిర్ధారణలో ఎక్కువ ప్రాదాన్యత వహించటం లేదా? ఎందువల్ల? బహుశా కల్పితమయిన ఆస్తి హక్కు వల్లనే కల్పితానుబంధాలకు ప్రాధాన్యత పెరిగిందేమో! యీ ముసిలాయనకి తన మొహంలో ఏం కనిపించినా దుఃఖపడాల్సిన పనేముంది - అంతా కల్పితమే అయిపోయినపుడు?

భాస్కరం గుండె ఎండిపోయినట్టయింది.

యీ ప్రపంచంలోని అనుబంధాలన్నీ యింత కల్పితంగా అనిపించేసరికి.... అతని హృదయం అందుకు అంగీకరించటానికి మొరాయించసాగింది. అతని కళ్ళ ముందు తండ్రి మొహం నిలిచింది. ఆ బొమ్మ స్థిరంగా ఉండటం లేదు. పట్టుకి దొరకటం లేదు. ఎంతగా కదిలిపోతున్నా అందులో తండ్రి పోలికలు కొట్టొచ్చినట్టున్నాయి. అందులో విచార ముద్ర చెరగటం లేదు. "-నా ప్రేమ కల్పితమంటావా నాయనా?" అంటూ ప్రశ్నిస్తున్నట్లుంది.

ఏదో ఓ యీత చెట్టు తన జ్ఞాపకాలలో ఉంది. ఆరేడేళ్ళ వయసు తనకి. ఏదో ఊరు వెళ్ళారు తనూ ఆయన. అక్కడ ఏదో కోరాడు తను. కొన్నాడో --చాలినంత కొనలేదో -- గుర్తు రావటం లేదు. తండ్రి మీద కోపం వచ్చేసింది. భుజం మీంచి దిగిపోయి ముందుకు నడిచాడుట. ఆయన వెనక్కి రాకపోతే చచ్చిపోతానని బెదిరించాడట. అలా వెళ్ళి యీత చెట్టు కింద తలగుడ్డ ఒత్తు పెట్టుకుని నటించాడట. అప్పుడు తనకి భయమే వేసిందిట గాని బాధ రాలేదట. దూరంగా ఉండి పోయిన ఏదో కుక్క దగ్గరికి వచ్చేసరికి ఏడ్చాడట. - రాయంటి బిడ్డా వెన్నంటి తండ్రీ - అంటూ అప్పుడపుడు యీ కథ చెప్పి నవ్వేవాడాయన.

నవ్వొచ్చింది భాస్కరంకి - నిజమే మరి! తలిదండ్రుల గూర్చి తనకీ రోజున చావు

గురించి ఆలోచన కలిగితే కలిగే వేదనకన్న పిల్లల గురించి.... జీవితం కురుక్షేత్రం. తండ్రి సారధి. కొడుకు రధికుడు... అంటూండే వాడు తండ్రి. తనకోమారు టైఫాయిడు వచ్చింది. ఎన్నాళ్ళనీ....? చచ్చిపోతాడనే అనుకున్నారు. తనని తీసుకుపోమనీ బిడ్డను వదిలెయ్యమనీ దేవుడికి మొక్కుకున్నాడట. తల్లి ప్రేమ తనకెందుకు అంత గుర్తు లేదూ?

భాస్కరం జ్ఞాపకాలలో కదులుతూ ఉంటే రైలు సాఫీగా నడుస్తోంది.

తండ్రి గుర్తులు పెరుగుతున్న కొద్దీ రైలు వేగం తరుగుతోంది. ఆ ముసలి స్వరూపం బక్కచిక్కిపోయి మంచం మీద గుడ్డల మూటలా అయిపోయి తన యీ శరీరాన్నీ, ముఖాన్నీ చూడటానికే కొన ప్రాణంతో ఉండి ఉంటుందా. కొసచూపు అంటే జీవకళ గల మొహంతోనా - నిర్జీవ కళేబరంతోనా?

ఊరు దగ్గరవుతోంది. ఆదుర్దా పెరుగుతోంది. రైలు మరింత నెమ్మదిగా నడిచింది. వెంటనే బస్సు దొరకలేదు. బస్సు దిగాక రిక్షా బేరం కుదరలేదు.

రిక్షా మలుపులు తిరుగుతోంది. ఏ మలుపు తిరిగితే తను ఆటలాడిన ఇల్లు.... తండ్రి జోకొడుతూ ఎత్తుకుని పచార్లు చేసిన యిల్లు.... అల్లర్లు చేసి దెబ్బలు తిన్న ఏడుపులతో మారుమోగిన యిల్లు..... ఆ యిల్లు కనిపించే ఆ ఒక్క మలుపూ రిక్షా తిరగటం లేదు.

ఆ యింటి ముందు పది మందీ ఉంటారా? ఎవరూ ఉండరా? తండ్రి మంచం మీద ఉంటాడా? నేల మీదా? తమ్ముళ్ళు వచ్చే ఉంటారా? వచ్చి ఉండరు... తనకన్న ముందు రారు -- అయినా ఏంటీ ఆలోచనలూ? ఆయనకేమీ అవదు. చనిపోడు. ఆయిన్ని చనిపోనివ్వడు. తన యావచ్ఛక్తులు వినియోగించి కాపాడుకుంటాడు. భూ ప్రపంచం మీద దొరికే ఉత్తమ వైద్యమంతా చేయిస్తాడు. తన సర్వస్వం తెగనమ్మేస్తాడు. ఆ ప్రాణిని బ్రతికించు కుంటాడు... బ్రతికించుకుని.....? ఊ. బ్రతికించుకుని?? ఎన్నాళ్ళు?

కొన్నాళ్ళు! కొన్నేళ్ళు! ఆ తర్వాత....? ఆ తర్వాత....?

అంటే ఆగిపోతున్న జీవన చక్రభ్రమణాన్ని తను తనదని భావించే డబ్బుతో శక్తితో మరికొంతసేపు పొడిగించుతాడు-! అంటే ఆ జీవి పడుతున్న యాతనను, బాధను మరికొంత కాలం పెంచుతాడు! ఆ బాధలలో ఏ ఒక్కదాన్నీ తాను తగ్గించకపోగా -- తగ్గించ లేకపోగా -- వాటికి మరికొంత బ్రతుకు యిస్తాడు. తను బ్రతుకునిచ్చేది తన తండ్రికి కాదు--! ఆ తండ్రి మూలుగులను పట్టి పీడిస్తున్న జబ్బులను! ఎంత క్రూరత్వం ఎంత స్వార్ధం.... ఎంత అహం...

నాన్నా! నాన్నా!

నీ ప్రయాణం పుట్టుకతో మొదలయింది. నువ్వు పడిపోతే నీ తండ్రి లేవదీసి నడిపించి ఉంటాడు. నీవు గమ్యానికి చేరువగా ఉన్నావు. పాకుతున్నావు. నిన్నిప్పుడు నీ కొడుకు లేపి కూర్చోబెడితే నీ ప్రయాణం పూర్తిగా ఆగిపోతుందా? హాయిగా సజావుగా ప్రయాణం పూర్తవటం వాంఛనీయం గాని - నాన్నా! నాన్నా! నీవు వెళ్ళొద్దు! వెళ్ళటానికి వీల్లేదు. నన్ను వదలవద్దు. నేను వస్తున్నా! నీ జీవనజ్యోతిని ఎగసన దోస్తా!

బందీ

రిక్షా ఆ మలుపు తిరిగింది.

వీధరుగుమీద పేకాట సాగుతోందిట. డ్రాప్ చేసిన మనిషి రిక్షాను గమనించగానే -

"అక్కా! బాబిగాడొస్తున్నాడే -" అంటూ అరిచాడు.

★ ★ ★

టెలిగ్రాం ఎప్పుడందింది? రైలు ఎప్పుడు దొరికింది? పిల్లల్ని తీసుకు రాలేదేం-? - యిలాంటి ప్రశ్నలన్నీ వీధిలోనే ఎదురవటంతో భాస్కరం పరిస్థితి సరిగానే ఉందనుకున్నాడు. గబ గబా లోపలికి నడిచాడు. ముసిలాయనను మంచం మీద చూసేసరికి అతని కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. చూపు లేదు. స్పృహ లేదు. ఎగ ఊపిరి దిగ ఊపిరిగా ఉంది. మూడు రోజుల యిందట మాటపోయి.

ఆ మాట వింటూనే భాస్కరం గట్టిగా అన్నాడు - "యింతవరకూ నాకు టెలిగ్రాం ఎందుకు యివ్వలేదూ?"

ఆ ప్రశ్నకి తమ్ముడికి మామగారూ తనకి మేనమామ అయిన సుబ్బారావు జవాబిచ్చాడు.

"-అస్తమానూ కంగారుపడి కబురు పంపొద్దన్నాడు క్రితం సారి."

షాక్ అయాడు భాస్కరం.

తండ్రికి తల్లీ ఉంది. నడుం వింటి బద్దగా వంగిపోయింది. యావన్మందికీ ఆవిడ మీద అంతులేని సానుభూతి. పన్నెండు మందిని ఆవిడ కన్నది. అంతా పుట్టా చావానూ. కడుకు నలుగురు గడికట్టారు. వాళ్ళంతా మనవల్నెత్తారు. యీ ముసిలాయన ఒక్కడే మగ నలుసు. మిగిలిన ముగ్గురూ ఆవిడ కళ్ళముందే వెళ్ళిపోయారు. భాస్కరం గొంతు వినగానే ఆవిడ ముందే పడుతూ లేస్తూ వచ్చింది.

"-వాళ్ళ మాటలకేంరా నాయనా? మోసేవాళ్ళు నువ్వూ మీ నాన్ననూ. వాడలా ఉన్నాడు. కాడి మోయాల్సినవాడివి. నీ బరువు వాళ్ళు ఎత్తుకుంటారా? పద పద!" అంది - చెయ్యిపట్టుకుని.

తల్లి లోపల కాఫీల దగ్గర ఉంది.

నాయనమ్మ మనవడితో అక్కడికే నడిచింది. తల్లిని చూడగానే భాస్కరం కుప్ప కూలిపోయాడు. చేతిలో పంచదార డబ్బా పక్క నుంచి ఓ చేయి కొడుకు భుజం మీద వేసి మరో చేత్తో పమిట కొంగు అడ్డు పెట్టుకుని సన్నగా ఏడవటం మొదలు పెట్టింది.

కొంచెం సర్దుకున్నాక వైద్యం గురించి అడిగాడు భాస్కరం. తల్లి సరిగ్గా చెప్పలేక పోయింది. నాడి దిగజారిపోవడంతో నలుగురికీ కబురు పంపాడట సుబ్బారావు. ఆయన ఊళ్ళోనే ఉంటున్నాడు. అంతా పరుగెత్తుకు వచ్చారు. అయితే ఎవరూ వైద్యం గురించి పట్టించుకోలేదు. నిమ్మకి నీరెత్తినట్టు పేకాటకి దిగిపోయారు. అంత దు:ఖంలోనూ వాళ్ళందరికీ కాఫీలు కలుపుతోంది తల్లి. - భాస్కరంకి చాలా కోపం వచ్చింది. కాఫీ తాగకుండా సైకిలు తీస్కుని పొరుగునున్న గ్రామం బయల్దేరాడు. ఆ ఊళ్ళో వైద్యుడు ఉన్నాడు.

భాస్కరానికి ఊరి పొలిమేరలు దాటేదాకా నాయినమ్మే గుర్తు వచ్చింది. ఎంత దురదృష్ట

జీవి! ఎన్ని చావులు చూసింది! అంత దు:ఖంలోనూ ఆవిడ తల్లినీ మేనమామనీ గురించి పుల్లవిరుపుగా మాట్లాడుతుంది.

తల్లి?

అరవై ఏళ్ళ వయసు ఆమెది. భర్తతో నలభై అయిదేళ్ళపైగా ప్రయాణించింది. భర్తతో ఆవిడ సుఖపడి ఉండదు. ఆవిడ స్త్రీ అన్న విషయం - స్త్రీ తనకన్న దిగువ మేధాస్థాయిగల ప్రాణి అన్న భావం - తండ్రి ఎప్పుడూ మరిచిపోలేదు. ఆమెని మరువనీయలేదు. తన ఆధునిక నేత్రాలకు అయిన ప్రవర్తన క్రూరంగా కన్పిస్తుంది గాని - ఒంటి రెక్కమీద కుటుంబాన్ని మొయ్యటం, డబ్బు సంపాదించటంలోని కష్టం, కొన్ని విలువలు కోల్పోకుండా కొన్ని మర్యాదలు స్వయంగా నడపటం ఆనాటి మగవాడికి కత్తి మీద సాములే! నికరాదాయాలూ, భార్యా భర్తా కుటుంబాలూ, మధ్య తరగతి వారికి అందుబాటులోకి వస్తున్న వస్తు సామాగ్రీ - - వీటన్నిటి కారణంగా -- యీనాటి మగవాడు భార్యకూ -- స్త్రీకీ -- ఎక్కువ విలువను యిస్తున్నట్లు ఎక్కువ సుఖపరుస్తున్నట్లూ భావించుకునే అవకాశం వచ్చింది. భాస్కరానికి యీ తేడా కొంత అర్థమయింది. కాని తండ్రి కన్నా తాను ఎక్కువ మానవత్వమూ, ఉదార స్వభావమూ, విచికిత్సా గలవానిగా భావించే సుఖానికి లొంగిపోతుంటాడు. అందువల్లనే భాస్కరానికి తల్లి అంటే జాలీ తండ్రి అంటే గౌరవమూ స్థిరపడ్డాయి. ఆ జాలి కారణంగానే అతనికి నాయనమ్మ పట్ల కొంత కోపం ఉండేది. ఆయా భావాల తాలూకు తీవ్రత ఆ యింటికీ మనుషులకూ ఎడంగా ఉంటూండటంతో కొంత సర్దుకుంటూ వచ్చింది. ఆ రోజు తల్లినీ మామ్మనూ బేరీజు వేసుకుంటే వాళ్ళిద్దరిలో ఎవరిది పెద్ద కష్టమో అతనికి తేలలేదు.

తండ్రి మరణం జరిగిపోయినట్లూ, వాళ్ళిద్దరూ కష్టంలో పడినట్లూ అనుకోటం లోని అమంగళమూ అతనికి నచ్చటం లేదు.

సైకిలు డాక్టరు యింటి ముందు స్టాండు వేసాడు.

రాజారావు ఆయుర్వేద వైద్యుడు. అల్లోపతి నేర్చాడు. భాస్కరంకి ఆయనతో మాట్లాడితే పట్నం డాక్టర్లతో మాటాడినట్లుండదు. శాస్త్రీయంగా సమస్యను పరిష్కరిస్తున్నట్లు తృప్తి కలగటానికి బదులు బండ పద్ధతిలో పోతున్నట్లు కించకలుగుతుంది. పోతే డాక్టర్లు ఉపయోగించే జబ్బుల పేర్లూ చేసే టెస్టులూ ఓ తృప్తినిస్తే -- రాజారావు మాటల్లోని ఆత్మీయత మరో తృప్తినిస్తుంది.

"అబ్బాయ్! నీ ప్రయత్నం నువ్వు చెయ్యొచ్చు. తప్పు లేదు. నీ యిష్టం...! యీ గడ్డ మీద పుట్టాడు. పది మందికి అన్నం పెట్టాడు. ఊరంతటిచేతా బ్రహ్మరథం పట్టించుకున్నాడు. తన బిడ్డలని తనంత వాళ్ళని చేసాడు. ఎవరి బాధ్యతలూ మరొకరి మీద వదల లేదు. ఆ జీవి కర్తవ్యం నిర్వహించాడు. ఆ దీపం మలిగిపోక తప్పదు. ఒక జబ్బుకి మందు యిస్తే మరొకటి వస్తోంది. ఓ మారు మనిషిని ఎత్తి చూడు. అన్ని గుడ్డలు వేసినా పట్టెల మచ్చలు ఎర్రగా కనిపిస్తున్నాయి. ఆ మహాతల్లి విసుగు లేకుండా చేస్తోంది. లేకపోతే యీపాటికి పుచ్చిపోయేవాడు.

అయినా బెడ్ సోర్స్. అక్కడికీ నిత్యమూ శుభ్రం చేస్తూనే ఉన్నాను. నీకూ మంచీ చెడ్డా తెలుసు! రమ్మంటావా నేనూ వస్తాను. పెద్ద డాక్టర్లతో మాట్లాడతాను-''

భాస్కరానికి రాజారావు మాటలు సహించలేదు. యింత ముదిరేదాకా ఉంచేసి యిప్పుడు లాభం లేదంటాడేమిటి?- తమాయించుకున్నాడు.

మూడు నెలల క్రితం యిలాగే వచ్చింది. రాజారావే వైద్యం. అతన్ని విడవనన్నాడు తండ్రి. తనూ సరిగ్గా ప్రెస్ చెయ్యలేదు. అప్పుడే తల్లితో అన్నాడు -- "ఏ మాత్రం కంగారయినా తెలియపరచు! అనవసరంగా ఆందోళన పడకూ-'' అని.

అప్పుడు వసంతా వచ్చింది. తన మాటను మరోలా తీసుకుని తల్లి మేనమామతో అన్నదో... మేనమామే మరోలా తిప్పాడో... యిప్పుడు తన మీదికే తిప్పికొట్టాడు. దెప్పి పొడిచాడు. ఆ దెప్పిపోటు రాజారావుతో మాట్లాడుతుండగా గుర్తు వచ్చింది. తన కూతురిని తమ్ముడికి యిచ్చుకున్నాక మేనమామ ఆ చుట్టరికమే మరిచిపోయి నట్టున్నాడు. తన అప్పగారిని దగ్గర చేసేకుందామన్న తాపత్రయమే - ఏదో మాట వేస్తూంటాడు. ఆవిడ వంటి మీద ఏభై కాసుల బంగారం ఉంది.

యిప్పుడు యీ వైద్యుని మాట పట్టుకుని ఏమీ చేయకపోతే మేనమామ దొరక బుచ్చుకోడా?

"-వెళ్ళొస్తాను మామయ్యగారూ!''

వీధి మలుపు దాకా దిగబెట్టాడు రాజారావు. కంగారు పడవద్దన్నాడు. యిలాంటప్పుడే మనిషి ఓర్చాలన్నాడు.

భాస్కరం సైకిలు ఎక్కాడు.

టెలిగ్రాం అందుకున్న క్షణం నించీ ఎదురయిన ఆలోచనలూ -- మనుషులూ - వాళ్ళ తత్వాలూ అతనిలో కదలాడుతున్నాయి. ఎంత అస్వతంత్రుడో అతనికి అనుభూతమవుతోంది. ఆ అస్వతంత్రలో రెండు ప్రధాన బేధాలున్నాయి.

మొదటిది జీవితం సృష్టించిందినది. ఈ జీవితంలో నిర్దుష్టత లేదు. ఏది మంచి? మంచిలో అనేకరకాలు. ఏది ప్రేమ? ఏది కాదు? ఏది తర్కం? ఏది కుతర్కం? యీనాటి జీవితంలో ఉన్నంత గడి బిడి కొన్నేళ్ళ క్రితం ఉండేది కాదేమో! ఏ అనుబంధాన్ని నిలుపు కోవాలన్నా, ఏ బాధ్యత నిర్వహించాలన్నా -- డబ్బు, కాలం, దూరం - వంటి అవరోధాలు ఎన్నింటిని దాటాలి!? ఫలితంగా అనుబంధాల బలం సన్నగిల్లినట్లు అనిపిస్తుంది. ఫలితంగా మనిషి స్వతంత్రంగా ప్రేమించనయినా లేనన్న అస్వతంత్రత.

రెండవది తన చుట్టూ మనుషుల ఆలోచనలూ తత్వాలూ అవసరాలూ నుంచి వచ్చినది. యిది బహుశా సృష్టి మొదటి నుంచీ ఉన్నదేమో!

తను ఏం చేయాలి? ఏం చేస్తే తను స్వతంత్రుడు? ఏం చేస్తే కాదు?

సైకిలు ఊరిని సమీపిస్తోంది.

అతని కళ్ళ ముందు తల్లీ తండ్రీ కదుల్తున్నారు.

తాను ప్రయోజకుడినని రుజువు చేసుకోవాల్సిన భావం కదులుతోంది. వెనకటి తరపు ఆశ అయిన పుట్టిన గడ్డ మీదనే మలగాలి - అన్న భావన మీద గౌరవం తరుగుతోంది.

సైకిలు స్టాండు వేసి లోపలికి నడిచాడు భాస్కరం.

నాయనమ్మ గుమ్మంలోనే కాసింది.

"- ఏమన్నాడురా రాజారావు--?" జవాబివ్వలేదు.

" - ఏరా బాబిగా -- ఏమన్నా రాయనా?" అడిగింది తల్లి.

జవాబు తెలిసిన ప్రశ్నలు ఎందుకు వేస్తార్వా -?

వీధిలోంచి మేనమామ గొంతు వినిపిస్తోంది.

" -- పెద్దాయనా --? ఆయనకేమయ్యా సుబ్బయ్యకాపూ! పెద్ద కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడూ - - రాజాలా తీసుకు వెళ్తాడు - అందరు డాక్టర్లకీ చూపిస్తాడు."

తల్లికీ, నాయనమ్మకీ ఆ మాటలు వినిపించే ఉంటాయి. తల్లి మొహంలో కాంతి కనిపిస్తోంది. ముసలమ్మ మనవడి దగ్గరికి వచ్చి చెయ్యి పట్టుకుంది -

"నాయన్నాయనా! నన్నూ వీడితోబాటే తీసుకు వెళ్ళరా! ఇంత బతుకూ బతికాను! యిప్పుడు నన్ను వీళ్ళు ఉచ్చులో బెట్టి పేడలో ఈడ్చేస్తారూ --" అంది గొంతు తగ్గించి.

భాస్కరం తూర్పు వైపు వసారాలో చతికిల బడ్డాడు.

తల్లి పట్టుకు వచ్చి కాఫీ అందించింది.

నాయనమ్మ కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుంటూనే ఉంది.

భాస్కరం ఎవరికీ జవాబివ్వలేదు. కాఫీ గ్లాసు తల్లికి అందించాడు. వరసకి పినతండ్రులూ మేనమామలూ ఉషారుగా పేకాడుతున్నారు.

వాళ్ళంతా పల్లెటూరి మనుషులు! అందువల్ల ఇన్ని ఆలోచనలూ వదుల్చుకోటానికి యీ విధంగా కాలక్షేపం చేస్తారా?

ఊళ్ళో మునసబు వచ్చి తండ్రి క్షేమం విచారించాడు.

" - నీలాంటి కొడుకుండగా మీనాన్న కేమయ్యా -?" అన్నాడు.

భాస్కరం సర్వాంగాలూ బంధింప బడిపోతున్నట్లు ఫీలయాడు. బలవంతంగా నవ్వాడు.

ఊపిరి సలపటానికి భాస్కరం అరగంట పోయాక పేకాటలో కూర్చున్నాడు.

ఓ గంట గడిచింది. జాక్‌పాట్‌లో ఫస్ట్ రౌండవగానే ఆట చూపించాడు. ఓ కుర్రాడిని పిలిచి సైకిలు యిచ్చాడు.

"రాగంపేట వెళ్ళి తెల్లారేసరికి టాక్సీ కావాలని చెప్పిరా!" అన్నాడు.

అలా అంటున్నప్పుడు ఆ బందీ గొంతులో ఓ వింత గర్వం మెరిసింది.

★ *(జ్యోతి మాసపత్రిక: ఉగాది: 1989)* ★